

Lausunto STM:n asetuksesta tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten varoitusmerkinnöistä annetun sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksen muuttamisesta

VN/22964/2021

VN/22964/2021-STM-1

Vapers Finland 25.10.2021

Tupakoinnin vähentämiseen haitattomampien vaihtoehtojen avulla keskittyvänä yhdistyksenä Vapers Finland ry ottaa kantaa asetusluonnokseen vain sähkösavukkeita koskevin osin.

Kuten jo hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta (HE 141/2021 vp) totesimme, vähittäismyyntipakkausten standardisointivaatimusta ei tulisi kohdistaa poltettavia tupakkatuotteita huomattavasti haitattomampiin vaihtoehtoihin, kuten sähkösavukkeisiin.

Sähkösavuketuotteiden vähittäismyyntipakkausten sääntely savukkeita vastaavalla tavalla ei ole perusteltua, koska sähkösavukkeet eivät ole savukkeiden kaltaisia korkean riskin tuotteita. Muun muassa Royal College of Physicians -lääkärijärjestö ja Englannin kansanterveyslaitos (Public Health England) ovat arvioineet sähkösavukkeet vähintään 95-prosenttisesti savukkeita haitattomammiksi. [1,2]. Myös esimerkiksi yhdysvaltalainen National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine -tutkimuslaitos on todennut laajassa sähkösavukeraportissaan sähkösavukkeiden alentavan merkittävästi altistumista haitallisille aineille tupakointiin verrattuna. [3].

Haitta-aineiden alhaisesta määrästä johtuen esimerkiksi sähkösavukkeiden käytöstä aiheutuvan syöpäriskin on todettu jäävän alle yhteen prosenttiin tupakoinnin riskeistä. [4,5]. Cancer Research UK:n toteuttamassa tutkimuksessa sähkösavukkeiden pitkäaikaiskäyttäjien elimistön haitta-ainepitoisuuksien havaittiin vertautuvan nikotiinipurukumin, -laastarin ja vastaavien tuotteiden käyttäjiin. [6].

Poltettavia tupakkatuotteita vastaavien sääntelytoimenpiteiden soveltaminen huomattavasti vaarattomampiin tuotteisiin on paitsi suhteetonta, myös harhaanjohtavaa, sillä samankaltainen ulkoasu savukepakkausten kanssa loisi virheellistä mielikuvaa, että savukkeiden ja sähkösavukkeiden terveysriskit vastaisivat toisiaan. Tämä puolestaan ylläpitäisi tupakointia levittämällä tupakoitsijoiden keskuuteen virhekäsitystä, ettei tupakoinnin jatkaminen olisi sähkösavukkeisiin siirtymistä vaarallisempaa.

Muun muassa Englannin kansanterveyslaitos on nostanut juuri kyseisenkaltaiset harhakäsitykset savukkeiden ja sähkösavukkeiden suhteellisista riskeistä tärkeimmäksi huolenaiheeksi sähkösavukkeisiin liittyvässä viestinnässä ja julkisessa keskustelussa. [7].

Terveyspolitiikassa tulisi luonnollisesti jo lähtökohtaisesti pyrkiä välittämään kuluttajille mahdollisimman totuudenmukaista ja oikeasuhtaista käsitystä eri tuotteiden terveysriskeistä.

Tupakoitsijoiden siirtymistä haitattomampiin vaihtoehtoihin ehkäiseviä toimenpiteitä on puolustettu usein sillä, että tupakoitsijoilla on mahdollisuus päästä eroon tupakoinnista myös muilla keinoin, kuten nikotiinikorvaus- ja vieroituslääkkeiden avulla. Pitkäaikaisen tutkimustiedon perusteella kuitenkin tiedetään, että tupakoinnin lopettamista näillä keinoin yrittäneistä vain noin kymmenesosa onnistuu siinä puolta vuotta pidemmäksi aikaa. Alhaisen onnistumisprosentin lisäksi suuri osa tupakoitsijoista ei koskaan edes yritä tupakoinnin lopettamista kyseisin keinoin. [8].

Tästä johtuen terveysviranomaisten tulisi edistää tupakoinnin lopettamista kaikin keinoin sen sijaan, että tupakoitsijoiden siirtymistä huomattavasti haitattomampiin vaihtoehtoihin ehkäistäisiin esimerkiksi välittämällä tupakoitsijoille harhaanjohtavaa käsitystä savukkeiden ja sähkösavukkeiden suhteellisista riskeistä.

Kyseisen virhekäsityksen edistäminen on erityisen huolestuttavaa siksi, että laajat kansalliset ja kansainväliset väestö- ja kyselytutkimukset ovat osoittaneet sähkösavukkeiden säännöllisen käytön keskittyvän nimenomaisesti jo entuudestaan tupakka- ja nikotiinutuotteita käyttäneisiin. [Ks. esim. 9,10]. Sähkösavukkeiden käytön on myös lukuisissa tutkimuksissa todettu parantavan merkittävästi tupakoinnin lopettamisen todennäköisyyttä, myös verrattuna tällä hetkellä suositeltuihin lääkinnällisiin nikotiinikorvaustuotteisiin. [11-15]. Väestön tupakoinnin onkin havaittu monissa maissa kääntyneen selvästi aiempaa nopeampaan laskuun sähkösavukkeiden markkinoilletulon jälkeen. [16].

Tupakointia korvaavana ja huomattavasti sitä vähäriskisempänä tuotteena sähkösavukkeista koituu mitä todennäköisimmin kansanterveysshyötyä. Tähän lopputulokseen on päädytty myös useissa tutkimuksissa, esimerkiksi Norjan kansanterveyslaitoksen sähkösavukkeiden terveysvaikutuksia väestötasolla käsittelevässä raportissa [17] ja tuoreessa yhdysvaltalaisessa yliopistotutkimuksessa [18].

Sähkösavuketuotteiden vähittäismyyntipakkausten standardisointi on myös varsinaisessa tarkoituksessaan, eli sähkösavukkeiden markkinoinnin ehkäisyn kannalta, käytännössä turha toimenpide, sillä sähkösavuketuotteisiin kohdistuu jo nyt esilläpitokielto päivittäistavaramyymälöissä ja pakkaukset poistetaan välittömästi tuotteiden käyttöönoton yhteydessä. Näistä syistä johtuen pakkauksilla ei ole sähkösavukkeiden käyttöön houkuttelevaa vaikutusta myymälöissä tai niiden ulkopuolella.

Sähkösavuketuotteiden esilläpito on sallittua alan erikoisliikkeissä, mutta koska niissä asioidaan jo ennaltaharkitussa ostotarkoituksessa, pakkauksilla ei ole myöskään tässä tapauksessa sähkösavukkeiden käyttöön houkuttelevaa vaikutusta. Erityisesti nuoriin kohdistuvaa markkinointia ehkäisee jo se, että sähkösavukeliikkeisiin pääsy on pääsääntöisesti kielletty alle 18-vuotiailta.

Myös sähkösavukeneesteiden ja -pullojen ulkoasun sääntely on käytännössä tarpeetonta, sillä pullot ovat myymälöissä näkymättömissä pakkausten sisällä, jotka puolestaan ovat näkymättömissä esilläpitokiellosta johtuen. Pullot ovat myös hyvin pienikokoisia (10 ml), ja vaadittujen tuote- ja varoitusmerkintöjen vuoksi etiketti peittää pullon sisältämän nesteen lähes kokonaan.

Savukerasioista poiketen nestepullot eivät myöskään ole käytössä jatkuvaluonteisesti pitkin päivää vaan ainoastaan hetkellisesti sähkösavukelaitteen säiliön täyttämisen yhteydessä.

Sähkösavukeneesteiden värin rajoittaminen vain värittömiin tai kellertäviin nesteisiin on kohtuutonta jo siksi, että myös monet ns. tupakanmakuiset nesteet saattavat olla väriltään ennemminkin ruskeita kuin "kellertäviä". Käytännössä hallituksen asetusluonnoksen mukaisilla sähkösavukeneesteiden värin kohdistuvilla vaatimuksilla siis rajoitettaisiin jopa sinänsä sallittujen tupakanmakuisten nesteiden myyntiä ja tuotevalikoimaa.

Yhdenmukaisten pakkausten käyttöönottoa kyseenalaistaa myös se, että kyseisellä toimenpiteellä ei näyttäisi olevan merkittävää käytännön vaikutusta. Vähittäismyyntipakkausten standardisointia puoltavat tutkimukset ovat olleet etupäässä spekulatiivisia mielipidemittauksia siitä, missä määrin vähemmän houkuttelevina tupakoitsijat pitävät yhdenmukaistettuja pakkauksia aiempiin pakkauksiin verrattuna. Käytännön elämässä tulokset eivät kuitenkaan ole vastanneet odotuksia. Esimerkiksi Australiassa, missä yhdenmukaistetut savukepakkaukset on otettu käyttöön ensimmäisenä, jo vuonna 2012, tupakoinnin laskusuuntaus on ollut lähes pysähdyksissä vuodesta 2013 lähtien. Tämä on erityisen huomionarvoista siksi, että tupakointi on samaan aikaan vähentynyt huomattavasti nopeammin monissa muissa maissa ilman savukepakkauksen standardisointia. Yhdeksi syyksi tupakoinnin hitaaseen vähenemiseen Australiassa on tosin arvioitu maassa harjoitettua poikkeuksellisen jyrkkää sähkösavukesäntelyä. [16,19].

Myöskään Britanniassa savukemyynnin väheneminen ei ole nopeutunut yhdenmukaisten savukepakkausten käyttöönoton jälkeen, vaan laskusuuntaus on jatkunut samankaltaisena edeltäviin vuosiin verrattuna. Ranskassa tupakoitsijoiden määrä jopa nousi standardisoitujen savukepakkausten käyttöönoton jälkeen. [20,21]

Vähittäismyyntipakkausten keskeinen tarkoitus on saada eri yhtiöiden tuotteet erottumaan toisistaan. Koska yhdenmukaistetut pakkaukset tasoittavat eri tuotemerkkien keskinäistä kilpailua, niiden käyttöönoton on Australiassa havaittu johtaneen halvempien savukemerkkien suosion kasvuun. Savukkeita myös hankitaan aiempaa useammin laittomilta markkinoilta. Hintavien merkkituotteiden korvautuminen halvemmilla vaihtoehdoilla on puolestaan lisännyt australialaisten tupakointia. [22].

Edellämainittu kehityskulku nimenomaan Australiassa, missä standardisoidut savukepakkaukset ovat olleet käytössä pisimpään, viittaa siihen suuntaan, että yhdenmukaisten pakkausten käyttöönotolla saattaa olla jopa tarkoitukseensa nähden päinvastaisia vaikutuksia.

Muutosesityksemme hallituksen asetuseruonnokseen tupakka- ja vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkausten standardisoinnista:

- Vähittäismyyntipakkausten yhdenmukaistamista koskeva asetus tulee poistaa sähkösavuketuotteiden osalta kohtuuttomana, tarpeettomana ja harhaanjohtavana sääntelykeinona, millä mitä todennäköisimmin olisi myös kansanterveydellisiä haittavaikutuksia: savukkeiden ja sähkösavuketuotteiden pakkausten samankaltainen ulkoasu viestisi tupakoitsijoille, että myös niiden terveysriskit vastaisivat toisiaan. Tämä todennäköisesti ylläpitäisi tupakointia levittämällä tupakoitsijoiden keskuuteen sitä virhekäsitystä, ettei tupakoinnin jatkaminen olisi sähkösavukkeisiin vaihtamista haitallisempaa.

Viitteet:

1. Royal College of Physicians: Nicotine without smoke: Tobacco harm reduction. April 2016.
2. Public Health England: PHE publishes independent expert e-cigarettes evidence review. 2018.
3. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine: Public Health Consequences of E-Cigarettes. 2018.
<https://www.nap.edu/read/24952/chapter/24>
4. Stephens, William E.: Comparing the cancer potencies of emissions from vapourised nicotine products including e-cigarettes with those of tobacco smoke. *Tobacco Control* 2017.
5. McNeill, A (et al.): Evidence review of e-cigarettes and heated tobacco products. A report commissioned by Public Health England 2018, page 157.
6. Shahab, Lion (et al.): Nicotine, Carcinogen, and Toxin Exposure in Long-Term E-Cigarette and Nicotine Replacement Therapy Users. A Cross-sectional Study. *Annals of Internal Medicine* 2017.
7. Public Health England: Vaping better than nicotine replacement therapy for stopping smoking, evidence suggests 2021.
8. Nitzkin, Joel: The Case in Favor of E-Cigarettes for Tobacco Harm Reduction. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2014, page 1.
9. Farsalinos, Konstantinos: New Study: 6.1 million Europeans have quit smoking with the use of electronic cigarettes. *E-cigarette Research* 2016.
10. Dockrell, Martin: E-cigarette evidence update - patterns and use in adults and young people. *Public Health Matters*. Public Health England 2019.
11. Glasser, Allison (et al.): Patterns of e-cigarette use and subsequent cigarette smoking cessation over two years (2013/2014 to 2015/2016) in the Population Assessment of Tobacco and Health (PATH) Study. *Nicotine Tob Res* 2021.
12. Berry, Kaitlyn M. (et al.): E-cigarette initiation and associated changes in smoking cessation and reduction: the Population Assessment of Tobacco and Health Study, 2013–2015. *Tobacco Control* 2018.
13. Johnson, Linda (et al.): E-cigarette Usage Is Associated With Increased Past-12-Month Quit Attempts and Successful Smoking Cessation in Two US Population-Based Surveys. *Nicotine Tob Res* 2019.
14. McDermott, M. (et al.): The effectiveness of using e-cigarettes for quitting smoking compared to other cessation methods among adults in the United Kingdom. *Addiction* 2021.
15. Hartmann-Boyce, Jamie (et al.): Electronic cigarettes for smoking cessation. *Cochrane Systematic Review* 2020.
16. Mendelsohn, Colin - Hall, Wayne: Does the gateway theory justify a ban on nicotine vaping in Australia. *International Journal of Drug Policy* 2020.
17. Lund, Karl: Evaluation of harm reduction as a strategic element in tobacco work. *Norwegian Institute of Public Health* 2017.
18. Levy, David (et al.): US Nicotine Vaping Product SimSmoke Simulation Model: The Effect of Vaping and Tobacco Control Policies on Smoking Prevalence and Smoking-Attributable Deaths. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2021.
19. Young, Matt: Smoking decline rates in Australia stall as experts argue over e-cigarettes. *News.com.au*. 31.5.2018.
20. Breton, Magdalena (et al.): Cigarette brand diversity and price changes during the implementation of plain packaging in the United Kingdom. *Addiction* 2018.
21. Whelan, Jenny: French Health Minister Admits Failure Of Plain Packaging As Cigarette Sales Rise. *Checkout* 19.12.2017.
22. Underwood, David (et al.): The effectiveness of plain packaging in discouraging tobacco consumption in Australia. *Nature* 2020.